

JAZYKOVÁ POZNÁMKA

Základem jazykové úpravy tohoto svazku jsou „Kritické a ediční zásady pro vydávání novočeských autorů“ (zvl. otisk z Věstníku České akademie 1947), dále ediční zkušenosti Národní knihovny a konečně vlastní zkušenosti získané při vydávání Spisů Jana Nerudy péčí ÚČL.

Jedním z hlavních problémů tohoto svazku byla úprava vlastních jmen a názvů. Názvy *divadel* píšeme důsledně jako Neruda, t. j. „národní divadlo“, „prozatímní divadlo“. Názvy divadelních *her* píšeme jako Neruda v uvozovkách. Názvy *obrazů* v divadelních hrách píšeme stejně jako Neruda malým písmenem (výjimka „Pohádka o víle“, str. 298, 14), názvy *tanců* však na rozdíl od Nerudy malým písmenem: polka, rej-dovák (str. 367, 11). Názvy divadelních *úloh* uvádíme na rozdíl od Nerudy bez uvozovek, a jen v tom případě, kde toho vyžaduje zřetelnost, uvozovky ponecháváme, na př.: v úloze „Liška“ str. 155, 5), narychlo převzal úlohu „major“ (str. 150, 13). Přitom úlohy označené jen názvem povolání nebo jiným jménem obecným píšeme na rozdíl od Nerudy malými písmeny: měšťanosta, dudák, major a pod. Ve jménech *osobních* jednotíme Nerudovo kolísání na běžnější tvar, na př. Kolar na Kolár, Rittersbergová na Rittersberková, Písařovicová na Písařovicová, Skreta na Škréta atd., jen ve statí „Pan Josef Jiří Kolar se loučí“ ponecháváme Nerudovo záměrně a důsledně krátké „a“, jímž Neruda dokresluje umělcovo národní odrodilectví. *Přezdívky* píše Neruda s malým písmenem. Dosazujeme za ně velké písmeno jen tehdy, když se přezdívka již stala skutečným vlastním jménem. Kde si však ponechává svůj původní význam zesměšňující nebo pejorativní, ponecháváme písmeno malé, na př.: literárnímu jednomu „wunderkindovi“. Názvy *novin a časopisů* píšeme na rozdíl od Nerudy bez uvozovek; ponecháváme je jen tam, kde by mohla vzniknout nejasnost, na př. u zkratk: Na ilustraci „H. l.“ (Humoristických listů, str. 18, 20—21) nebo Nerozum „Veleslavína“ (v nadpise feuilletonu na str. 178). Ve větách nahrazujeme Nerudova malá písmena velkými za interpunkčními znaménky (otazníky nebo vykřičníky) jen tam, kde začíná nová věta, jež se dá zřetelně oddělit, nebo na začátku přímé řeči po dvojtečce. Tam, kde vykřičník nebo otazník zastupuje čárku, ponecháváme písmeno malé.

Při úpravě *cizích slov* jsme se řídili pravopisnou normou příslušných jazyků. Začáteční písmena německých podstatných jmen, která jsou u Nerudy důsledně malá, měníme na velká. Dvojhlasiky „oe“ a „ue“ upravujeme na „ö“ a „ü“. Ve francouzských názvech typu Théâtre Français, Saint Maur vypouštíme tírky (u Nerudy: Théâtre-Français). Jméno pařížského šaška píšeme jako tehdy Neruda „Deburau“, nikoliv „Debureau“. U některých zdomácnělých cizích slov počestujeme pravopis podle dnešního usu, na př. „bulldog — bulldok“, „charge — šarže“, „journal — žurnál“, „malheur — malér“, „regisseur — režisér“, avšak u slov, jejichž počestěný tvar zní dnes jinak, ponecháváme Nerudovy tvary „seriesní“, „billeteur“, „rutiniér“, abychom neporušili zvukovou stránku (dnešní znění by bylo: seriousní, biletář, rutinér). Tvar „seriesní“ dloužíme na „seriesní“, slovo „monströsni“ analogicky k uvedeným případům upravujeme na „monstreusní“, neboť dosazením tvaru „monstrosní“ bychom porušili zvukovou stránku. Normalisujeme tedy podle dnešního usu všude tam, kde není rozdíl mezi dnešní výslovností a výslovností Nerudovou: „angažovaný“, „démonický“, atd. Poněvadž u některých slov, na př. u slov „repertoire“, „sezóna“, jsou přípustné dnes již dva způsoby psaní, rozhodli jsme se pro pravopis Nerudův. Některá cizí slova zůstávají ovšem v původním cizím tvaru: *dompteur*, *tableau* a j. Časopisecký omyl „medalliony“ normalisujeme podle většiny případů a podle dnešních Pravidel na „medailony“.

Po stránce *hláskové* normalisujeme podle dnešního usu „z“ na počátku slova na „vz“ u slov jako „zpomínáme“ — „vzpomínáme“, dále „s“ na „z“ ve slovech „sklame — zklame“, „sprostředkovati — zprostředkovati“, „spůsob — způsob“, „sřízení — zřízení“, ponecháváme však vokalisované předpony, na př.: „sesílení“, „zešlý“, „zeškrtat“. Upravujeme dále důsledně „z tohoto stanoviska“ na „s tohoto stanoviska“, „z této, z jedné, z druhé strany“ na „s této“, ale ponecháváme „vychází z české strany“ (str. 571, 36). Normalisujeme: „cnost“ na „ctnost“, „prázný“ na „prázdny“, „prázněji“ na „prázdněji“, komparativy „řídčí“ na „řídší“ (str. 22, 30) a „věcí“ na „větší“ (str. 235, 30), „část“ na „část“, „unavenost“ na „unavenost“, „smrť“ na „smrt“ a naopak „paměť“ na „paměť“ a „obět“ na obět“.

Pokud jde o *kvantitu*, normalisujeme krátké infinitivy, na př. „byt“ na „být“, „nalezt“ na „nalézt“, „použiti“ na „použít“, „provest“ na „provést“, dále upravujeme „hav“ na „háv“, ojedinelé „přiliš“ na „přiliš“, „přilíšnost“ na „přilíšnost“, „dívadlo“ na „divadlo“. Ponecháváme Nerudovo kolísání v kvantitě ve slovech: „dálší — další“, „délší — delší“,

„lítovat — litovat“, „myšlénka — myšlenka“, „nalézáme — nalezáme“, „název — nazev“, „posavadní — posavadní“, „událost — udalost“ a kolísání „odevřítí — otevřítí“, dále gen. plur. „ů — ův“. Ponecháváme také archaismy, na př. „jmeno“ (zajímavý doklad o tehdejší výslovnosti tohoto slova viz na str. 492), „kůpa“, „masopůst“, „zůří“.

Interpunkci zachováváme pokud možno co nejdůsledněji Nerudovu, a to i tam, kde se to neshoduje s dnešními interpunkčními pravidly. Neškrtáme proto většinou čárku před „než“, „co“, „nebo“, za nimiž nenásleduje sloveso, a ponecháváme čárku i před souřadně připojenými větami s „a který“, „a aby“, „a že“, dá-li se odůvodnit výsledkovým významem následující věty. Nedoplňujeme ani čárku před opakovanou spojkou nebo příslovcem ve spojení: „ani — ani“, „buď — buď“, „brzy — brzy“ nebo v typu „samostatně avšak dobře“ a většinou ani před srovnávacími spojkami „než“, „jako“ a pod., i když za nimi následuje sloveso. Čárky škrtneme v datech feuilletonů (V Praze dne ...) a před „atd.“ při vypočítávání, pokud čárka neuzavírá větu vloženou nebo kde nelze větu vloženou předpokládat. Škrtneme je ovšem tam, kde jde o zřejmý tiskový omyl. Čárky doplňujeme důsledně před „a aby“, „a kdyby“, „a když“, „a že“ uvozujícími větu vloženou a rovněž na jejich konci, což nebylo podle tehdejšího pravopisného usu pravidlem. Dále je doplňujeme před rozmanitými vsuvkami a rozvitými přívlastky i za nimi, zvláště vyskytují-li se již v textu jedna z čárek, pak před výsledkovými spojkami „a tedy“, „a proto“ a konečně před některými „ale“, „ano i“ pro větší důraznost. U „ano“ na začátku věty, jež bývá u Nerudy většinou bez čárky, rozlišujeme význam přitakací (dáváme čárku) a význam důvodový (ponecháváme bez čárky), na př. „Ano rozdělení úloh zůstalo dávnější“ (str. 129, 8).

Po významové stránce provedli jsme v textu tyto změny: Str. 173, 1 *v učebném systému* m. „v učeném systému“ — 213, 5 *ale co věc hlavní* m. „ale co vše hlavní“ — 322, 38 *splítat* m. „spílat“ — 359, 13—14 *nemluvení de mortuis* m. „nemluvě ‚de mortuis‘“ — 359, 23 *skutečně dobré veselohry* m. „skutečné dobré veselohry“ — 408, 11 *přišel konečně k resultátu* m. „a přišel“ — 498, 17—18 *Rovněž se přičinily slečna Libická... paní Pešková, slečny Lipšova a Čermáková* m. „slečna Libická... paní Pešková, slečny Libická...“ — 501, 11 *co do umění* m. „co umění“ — 525, 16 *podstatného* m. „opodstatného“ — 614, 18 *pevnější paměti* m. „prvnější paměti“ — 615, 13 *ovšem nesnáší s výminečným* m. „ovšem s výminečným“. — Kromě úprav na str. 408, 11 a 525, 16 přejali jsme všechny od M. Novotného. Opravy zřejmých tiskových chyb neuvádíme.